

ZANN

Zerkā, el-Kawā'id - Felhiyye
S. 293
299

HIYARU'R-RU'YE

Muhayyirah

RU-Madli

Qasme Muhayyerlihi

~~9~~

Senhuri, Masaidirul-Hakik c-II. s. 132

Muselemāt

(Kelām)

Amidi, Mubin, s. 92.

ZANN

Muamel Zann ile saiklandipinda daka
daka sonna hukim Kitab'a izafe edilur

ibn Abidin c-I. s. 457

Zanniyyat

(Kelām)

Amidi, Sa'ye, s. 90, 91, 114, 122
123, 126

(I dafoden vardin)

el-Meshurāt

(Kelām)

Amidi, Mubin, s. 92.

el-Makbūlat

(Kelām)

Amidi, Mubin, s. 92.

Muhayyerāt

(Kelām)

Amidi, Mubin, s. 94.

(Amidi, Mubin)

D318

ORIENTS, c. I, s. 248-249, 1948 (LEIDEN)

Not: Bu makale 248-329 sayfa larına sınırlanmıştır.

ZANNIYAT (100)

1948
1952

'AZİZ EFENDİS MUHAYYELAT

von

Andreas Tietze

Etwa um die Mitte des XIX. Jahrhunderts beginnt im Osmanischen Reich eine zuerst schüchterne, aber bald energisch und zielbewusst werdende Bewegung der Übernahme abendländischer Formen auf politischem sowie auf kulturellem Gebiet. Ihren Anfang nimmt diese Bewegung von den „Reformen“, den sog. Tanzimat, in politischer und verwaltungstechnischer Sphäre. Ihr geistiger Hintergrund hebt sich aber auf keinem Gebiet so deutlich ab wie in der Literatur. Bedeutende Erscheinungen wie Şinâsî, Ziyâ paşa, Ahmed Vefik paşa, Nâmîk Kemâl haben die Grundlage der modernen türkischen Literatur, einer Literatur europäischer Prägung, gelegt. Für den Roman hat der fruchtbare Ahmed Midhat ef. die Rolle des ersten Grundsteinlegers gespielt, eine Rolle, die auch hinreichend gewürdigt worden ist¹. Aber ebenso wie den politischen Reformen der Tanzimat die Versuche einer Modernisierung der Armée schon unter Selîm III. vorgehen, so hatte auch die Westorientierung in der Literatur Vorläufer, die bis in dieselbe Zeit, in das ausgehende XVIII. Jahrhundert, zurückgehen. Der Mann, mit dem jede Darstellung der türkischen Moderne anheben mußte, ist der Kreter 'Azîz efendi.

'Ali 'Azîz efendi² kam in Kreta (nach 'Osmanlı Mü'ellifleri III.

¹ Vergl. z.B. Mustafa Nihat* S. 187 bis Schluss, Cevdet Perin passim.

² Die beste und ausführlichste Darstellung des Lebens und der Werke 'Ali 'Azîz efendis findet sich jetzt in dem Artikel „'Azîz efendi“ in der İslâm Ansiklopedisi, II. Band, İstanbul 1942, S. 154 ff.; der erste Teil des Artikels (Leben und Werke ausser den Muhayyelât) ist von M. Cavit Baysun, der zweite

* Die Auflösung der Literatursiglen findet sich in dem Literaturverzeichnis am Schluss.

hissiyatıyla ilgili görüyorum. İçinde yaşadığımız evde hayatın nasıl sürüp gittiğini araştırırken bilinçli olarak değil ama sezgisel olarak el yordamıyla bunlara ulaştım. Biz evlerimizi, giysilerimizi bile kendimize ait hissetmiyorduk. Gerçekten tuhaf bir durum. Bize bir şey almıyor ama onun bir ortağı daha var. Biz giymediğimiz zaman o giyiyor. Evimiz, aslında bizim ama orada başka canlılar da yaşıyor. **Yani hep emaneten bir yerde varız.** Bunu büyüttüğümüz zaman, **dünya tek başına bize ait değil. Gördüğümüz canlılar, varlıklar da her an o görünmeyen canlılara dönüşebilir. Ve aslında gördüğümüzün dışında şu an görünmeyen pek çok canlı hayat sürüyor.** Bu, tuhaf bir durum. İnsanın mülkiyet duygusunu zedeleyen, bir şeyin kendisine ait olduğunu içselleştirmesine ve dünyaya zarar vermesine engel olan bir durum. Bunu keşfettikten sonra, buradan çıkan bir mizah duygusu da var olmaya başladı. Görünmeyen bütün canlılar her an yazıya duygularıyla da katılabilirlerdi. Ve bu çok eğlenceli bir şey. Aslında ben bunu böyle yazabilirim ama annem bunu böyle yaşıyordu. Gerçekten oldukça fantastik bir şeydi (Parmaklarıyla omuzunu göstererek). Annemin omuzunda iki tane melek vardı. Onlarla ve Allah'la konuşurdu. Hatta kavga ederdi. Ben anneme baktığımda o melekleri görmüyorum. Ama annem onları hissederek onlarla konuşurdu. Onlarla konuşma biçimi dini ya da mistik bir tapınma biçimi gibi değildi. Sanki onlar birlikte doğmuş ya da gündelik hayatın içinde birlikte yaşayan varlıklardı. Fantastik bir hayatın içine doğduğum için bunu yazıya döküyorum. Annem meleklerle hayatın içinden varlıklar gibi nasıl konuştuysa, ben de onların gerçek saydığını gerçekmiş gibi yazacağım dedim.

Alkışıl Göktenek'e Anma Toplantısı, İstanbul 2006, ss. 5-10

Prof. Dr. Nüket ESEN

İSAM 171237

07 180 2000

X 304
AKS.6

FANTASTİK BİR OSMANLI METNİ: AZİZ EFENDİ'NİN MUHAYYELAT'I*

Zanniyat (230060)

Giritli Ali Aziz Efendi'nin "İlahi Sırlara Ait Hayaller" diye çevrilebilecek *Muhayyelât-ı Ledünn-i İlahi*'si eski hikâye geleneği ile Batı edebiyatından etkilenen Tanzimat edebiyatı arasında, 18. yüzyıl sonunda, bir geçiş dönemi eseri olarak ortaya çıkmıştır. Aziz Efendi *Muhayyelat*'ı 1796'da, yani 18. yüzyılın sonunda yazmış, ancak eser ilk olarak 1852'de, yani 19. yüzyılın ortasında yayınlanmıştır. Ardından 1867'de ikinci ve 1873'te üçüncü baskıları yapılmıştır. Matbaacılığın hızlandığı o dönemde bu kadar çok baskısının yapılması kitabı oldukça popüler kılmıştır. İlginç olan, dönemin Batı anlatılarına yönelmiş yazar-aydınları tarafından *Muhayyelat* artık terk edilmesi gereken, gerçek dışı anlatıya örnek olarak verilir ve alaya alınır.

Osmanlı edebiyatındaki geleneksel aşık hikayeleri, mesneviler, halk hikayeleri ve masallar gibi eski anlatı türlerinden, 19. yüzyıl ortalarında Tanzimat edebiyatıyla yönelinen roman ve modern hikaye gibi batı türlerine geçişin ortasında yer alır *Muhayyelat*. Doğu masalları geleneğinden yola çıkarak çağdaş anlatıya açılır. Cinler, periler, sihir, büyü gibi gerçek dışı öğeleriyle olağanüstü masala yakın durur. Vladimir Propp'un belirlediği masal işlevlerinin çoğunu içerir. Ama aynı zamanda hikayeler yer yer Todorov'un fantastik tanımına da uymaktadır. Todorov'a göre, gerçek bir fantastik metin, kahramanda ve okuyucuda mutlak bir belirsizliğe ve kararsızlığa sebep olur. Metin, okuyucunun olayların geçtiği dünyanın yaşanan, gerçek dünya olup olmadığına karar vermesini engeller ve okuyucuyu olayların doğal ve doğaüstü

* Bu çalışmada, Yrd. Doç. Dr. Zeynep Uysal'ın, benim danışmanlığını yaptığım "Olağanüstü Masaldan Çağdaş Anlatıya Muhayyelat-ı Aziz Efendi" başlıklı Master tezinden yararlandım. Söz konusu tez Boğaziçi Üniversitesi Yayınları tarafından basılacaktır.

P

MUHAYYELÂT *Zanniyât*
ÜZERİNDE BİR İNCELEME

Dr. Recep DUYMAZ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Dem. No:	72779
Tas. No:	7813.218 A2i. M

İstanbul - 1999

إشراف: محمود حمدي زقزوق، الموسوعة الإسلامية العامة،

القاهرة 1422/2001، ص. ISAM 85410.

Lamiyyāh

المسلّمات

القضايا على أنه مبرهن في نفسه، فإن كان ذلك مع طمأنينة النفس سميت أصولاً موضوعية، وإلا فمصادرات.

والمسلّمات إما عامة؛ سواء كان التسليم بها من الجمهور عندما تكون من المشهورات، أو كان التسليم بها من طائفة خاصة كأهل دين أو ملة أو علم معين. وإما خاصة؛ إذا كان التسليم بها من شخص معين وهو طرفك الآخر في مقام الجدل.

ويقسم ابن سينا المسلّمات إلى قسمين: معتقدات، ومأخوذات، وتشتمل المعتقدات على ثلاثة أصناف: الواجب قبولها، والمشهورات والوهميات. أما المأخوذات فهي صنفان: مقبولات وتقريرات. وعلى ذلك تكون المسلمة جنساً لعدة أصناف من القضايا، وهي تشمل الافتراضات والأوليات والبديهيّات والمصادرات وغيرها.

أ. د/ منى أبو زيد

المسلّمات هي نقطة البداية في البحث، أو في البرهان، أو في المناقشة، وهي قضية ليست بديهية بذاتها، ولا نستطيع البرهنة عليها وإنما تتطلب من الناس التسليم بها جدلاً، أو على الأقل بقصد الاستمرار في المناقشة، فالمسلمة تقترض كأساس لمناقشة معقولة، ولكنها لا تحتاج إلى برهان شكلي لأنها محتملة الحدوث.

والمسلمة توهم فرضي أو فرض بدائي، وتستخدم المسلمة في الأغراض العلمية كراي يطرح مبدئياً لتوجيه التقصي في ميدان معين.

والمسلّمات قضايا تسلّم من الخصم ويبني عليها لدفعه سواء كانت مسلمة بين الخصمين، أو بين أهل العلم.. كتسليم الفقهاء مسائل أصول الفقه.

وقد تكون المسلّمات عبارة عما أخذ من

مراجع الاستزادة:

- 1 - التعريفات - الجرجاني: تحقيق إبراهيم الأبياري، دار الكتاب العربي بيروت سنة 1985م.
- 2 - المبين في شرح معاني ألفاظ الحكماء والتكلمين - الأمدى، تحقيق د. حسن الشافعي القاهرة سنة 1403/ 1982م.
- 3 - المعجم الفلسفي - جميل صليبا، دار الكتاب اللبناني بيروت سنة 1982م.
- 4 - المعجم الفلسفي د. عبد المنعم الحفني الدار الشرقية، للقاهرة سنة 1990م.
- 5 - موسوعة لا لاند الفلسفية - منشورات عويدات بيروت سنة 1996م.
- 6 - المعجم الفلسفي - د. مراد وهبة وآخرون، الدار الثقافية الجديدة القاهرة سنة 1971م.